

LEKSAKSGUIDE

Välja leksaker - hur kan en tänka?

KUL ATT DU VILL LÄSA!

Det här är en leksaksguide framtagen av Leksaksbiblioteket. I första delen kan du läsa tips på hur du kan tänka kring lek och olika typer av leksaker. Här behandlas även några saker som är bra att hålla koll på för att leken ska bli säker. Därefter följer en del som tipsar om leksaker som brukar gå hem hos barn i olika åldrar.

Del 1

Väck leklusten!

Less is more

Slow toys

Open ended toys

Giftfritt

Säkerhet & CE-märkning

Del 2

Leksaker efter ålder

0-6 mån

6-12 mån

1-2 år

2-4 år

4-6 år

6-8 år

8+ år

VÄCK LEKLUSTEN!

Att uppmuntra barns lek är viktigt för deras utveckling och välbefinnande. Här är några sätt på vilka du kan främja och stödja leken!

Tid för lek

En allt för uppbokad tillvaro begränsar den fria leken. Se till att det finns tid i vardagen för spontan lek och kreativitet!

Plats för lek

I leken behöver rummet kunna anpassas. Ge utrymme och tillåtelse för leken att ta plats och se till att material så som kuddar, filtar och stolar kan flyttas runt. Att leka utomhus är fantastiskt – här finns gott om utrymme och möjlighet att flytta material så som pinnar, kottar och stenar.

Delta i leken

Din och ditt barns relation stärks också av att du som vuxen deltar i leken. Var med i barnens lek och låt dem styra leken, åtminstone en kvart om dagen. Kanske är det inte barnets leklust som behöver väckas, utan din egen. Försök att hitta sådant som både du och barnet tycker är kul att göra tillsammans.

LESS IS MORE

Svenska barn har i snitt 536 leksaker var. Det är ganska många. Men får barnen roligare ju fler leksaker de har? Nej, istället har det visat sig att barnen leker mer ofokuserat och får svårt att komma ner på djupet i leken och kreativiteten när de har för många leksaker omkring sig. Att satsa på lite färre leksaker hemma innebär inte bara mindre städning och förvaring, utan är alltså också vara bra för barnen. Att ta del av ett leksaksbibliotek är ett bra sätt för att hålla nere mängden där hemma. Andra sätt kan vara att byta grejer med vänner och bekanta eller att tillämpa leksaksrotation. Leksaksrotation innebär att barnet har tillgång till ett begränsat urval av sina leksaker åt gången, vilka sedan byts ut när intresset för dem svalnat, förslagsvis en gång per månad.

SLOW TOYS

Slow toys, eller långsamma leksaker, är ett begrepp inspirerat av *slow food*, *slow fashion*, och *slow cities*-rörelsen. Enligt *Slow toy award* är en slow toy en som:

väcker fantasin, inspirerar till kreativitet och ger barn friheten att utvecklas i sin egen takt. Det är en välgjord leksak av god kvalitet och snarare än att distrahera barn har en långsam leksak ett verkligt lekvärde.

Begreppet är relativt okänt i Sverige. Det tycker vi på Leksaksbiblioteket är lite synd och vill gärna passa på att slå ett slag för slow toys!

Exempel på slow toys i Leksaksbibliotekets utbud är våra dockor från *Rubens Barn*, många av våra träfigurer, samt vårt portabla dockhus och våra regnbågar från *GRIMMS*. Även våra byggbilar från *Melissa & Doug* kan till viss grad räknas som slow toys.

OPEN ENDED TOYS

Open ended, som också kallas öppna leksaker eller okodat material, är sådana som inte har ett förutbestämt svar på hur de ska användas. Exempel är klossar, lego, magna-tiles, wobbelboards, kaplastavar, stenar och kottar från naturen. Även skaparmaterial så som kriter, lera och pyssel räknas som öppna leksaker.

Observera att vissa leksaker, till exempel *GRIMMS* regnbågar och vissa välgjorda klossar, är både open ended toys och slow toys.

Ibland kommer föräldrar och barn till oss på Leksaksbiblioteket och berättar att en leksak har varit så rolig att de nu planerar att köpa ett exemplar själva. I 9 fall av 10 rör det sig då om en leksak i denna kategori. Ett tips är därför att låna de leksaker som faller er in, men när något ska köpas eller önskas till födelsedagen, satsa på open ended!

GIFTFRITT

Barn är mer känsliga och samtidigt mer utsatta för kemikalier i omgivningen än vad vuxna är. Att de är mer känsliga beror på att deras hjärnor, hormonsystem och immunförsvar inte är färdigutvecklade. Att de är mer utsatta beror dels på att de andas snabbare och äter mer i förhållande till sin kroppsvikt än vuxna och dels på att små barn ofta stoppar saker i munnen. Att minska kemikalierna i barns vardag är därför viktigt.

2013 skärptes kemikaliekraven för leksaker. Det finns fortfarande mer uppstyrning att önska kring gränsvärden för olika kemikalier, men 2013 togs ett stort steg i rätt riktning. Vi på Leksaksbiblioteket har inga plast- eller elektronikleksaker som är äldre än så i vårt utbud.

Barn leker ganska ofta med saker som inte alls är avsedda att användas som leksaker. Värt att komma ihåg då är att de inte är bundna till något leksaksdirektiv och därför kan innehålla betydligt fler otäckheter så som PVC:er och ftalater. Exempel på saker en bör se upp lite extra med är gamla mobiltelefoner och väskor.

Särskilt mjuka plast(lek)saker bör en vara restriktiv med. De innehåller mjukgörande ämnen som är mindre stabila och lättare släpper. Använd dina sinnen när du kollar en pryl. Luktas den? Känns den kladdig? Då är den med största sannolik inte lämplig som leksak för ditt eller någon annans barn. Leksaker som dessa ska slängas, liksom alla plastleksaker från innan 2013, inte cirkuleras vidare på loppisar eller second hand!

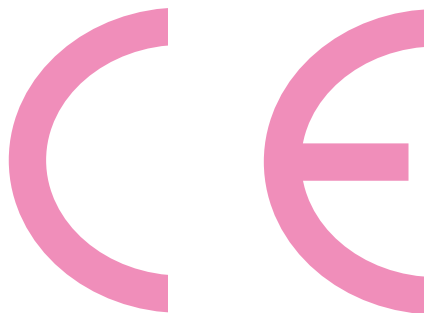
SÄKERHET OCH CE-MÄRKNING

Kontrollera leksaker genom att klämma, känna och dra i dem för att se att inga delar lossnar. Låt inte barn leka med trasiga leksaker.

Genom CE-märket bekräftar tillverkaren att leksaken eller babyprodukten uppfyller kraven i gällande EU-lagstiftning. Välj därför bort piratkopior och andra artiklar som saknar denna märkning.

Små barn stoppar ofta saker i munnen. Undvik leksaker med smådelar om du har ett litet barn, då det kan innebära kvävningsrisk. Leksaker som har smådelar ska vara märka med symbolen "ej lämplig för barn under tre år". Denna märkning är en bra riktlinje att utgå ifrån.

Riktigt farligt för små barn är också starka magneter, som kan orsaka allvarliga tarmskador om de skulle sväljas.

LEKSAKER EFTER ÅLDER

Här är en lista på leksaker efter ålder. Varje barns lekurva är dock individuell, så att läsa vad barn i en viss ålder gillar och leka med är bara en första finger-visning. Sedan är det förstås barnets eget intresse i mötet med en leksak som avgör om den passar detta barn i hans nuvarande ålder.

Det allra viktigaste i alla åldrar är interaktionen med andra. Det är genom att samspela som vi utvecklas och blir trygga i att våga utforska världen omkring oss, leksakerna är bara rekvisita som gör det hela lite roligare!

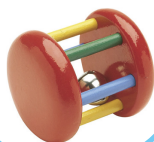

0-6 MÅN

Under barnets första halvår behövs leksaker i väldigt liten utsträckning. Det nyfödda barnet upptäcker världen med sina sinnen och den sensoriska och motoriska utvecklingen är enorm. Lek i den här åldern handlar om att titta, lyssna, känna, smaka och att samspela med andra. Leksaker med skarpa färgkontraster fångar bäst den lilla bebisens uppmärksamhet.

**EXEMPEL
PÅ LEKSAKER**

Skallra
Babygym
Mjukisdjur med glada ansikten
Tuggleksaker
Spegel på hjul

6-12 MÅN

I den här åldern lär sig barnet oftast att sitta upp och att förflytta sig. Nu upptäcker barnet att hen kan påverka sin omgivning genom att förflytta saker i rummet och övar för fullt på finmotoriken och koordinationen mellan öga/hand. Lekar som att plocka in och ur saker ur en låda är spännande, likaså rullande bollar och tittutlekar. Sensoriska leksaker med olika texturer är spännande och utvecklande för sinnen. Spana också in vad ni har i köksskåpen - stekspadar och kastruller är himla kul!

EXEMPEL PÅ LEKSAKER

Boll
Aktivitetskub
Korg med låtsasmät
(utan smådelar)
Greppvänliga fordon
Klossar

1-2 ÅR

Vad andra gör är spännande och barnet iakttar, härmar och lär sig. Leksaker, i form av miniatyrer/avbildningar av vardagsföremål går ofta hem. En häftig utveckling i språket sker under denna period och rim, ramsor, sång och sagor fångar ofta barnets intresse.

EXEMPEL PÅ LEKSAKER

Lära gå-vagn

Låtsasmat

Låtsastelefon

Dockor

Bobbycar

Plocklåda

Greppvänliga fordon

Stapelleksaker

Knoppussel

Sångpåse

2-4 ÅR

Den motoriska utvecklingen gör att barnet nu börjar behärska nya förmågor som att hoppa från höjder eller klättra (grovmotorik) och att hantera mindre föremål för att måla med en penna eller bygga ett torn (finmotorik). Fantasilekarna får också allt större utrymme. I leken kan barnet förvandlas till en brandman, en fe eller ett farligt lejon! Nu kan också de första spelen introduceras, men räkna inte med att barnet ska kunna hålla sig till reglerna!

EXEMPEL PÅ LEKSAKER

Låtsasmat
Utklädningskläder
Fordon
Duplo
Klossar
Springcykel
Första spelet
Pussel

4-6 ÅR

Fantasilekarna fortsätter och nu har barnet en större förmåga att leka tillsammans med andra barn och inta olika roller i en lek, även om det inte alltid är så lätt att komma överens! Barnet leker också i större utsträckning med små figurer så som legofigurer, små djur eller dockor. Nu är barnet väl motoriskt utvecklat och leken tar ofta stor plats när det ska springas, hoppas och klättras.

**EXEMPEL
PÅ LEKSAKER**

Småfigurer
Utklädningskläder
Magna-tiles
Lego
Spel
Pussel

6-8 ÅR

Barnets förmåga att förstå skillnaden mellan verklighet och fiction är väl utvecklad och rollekar med tydliga regler är vanliga. T.ex. kan de leka familj, skola eller något från en TV-serie. Problemlösning i form av pussel, spel och byggnadsprojekt är ofta uppskattade även i denna åldersgrupp, men på en lite högre svårighetsnivå. Nu har barnet kommit längre i den finmotoriska, såväl som den kognitiva utvecklingen. Detta ger barnet nya förmågor att utifrån en idé skapa saker i verkligheten – det kan handla om allt från kojor i skogen till skapelser av gamla toarullar och kartonger.

**EXEMPEL
PÅ LEKSAKER**

Pussel
Spel
Pyssel och skapandematerial
Radiostyrda fordon
Trollerilåda
Lego
Kulbana

8+ ÅR

Rollekar fortsätter att vara vanliga och utvecklande, dock blir de ofta mer inriktade på ett visst intresseområde ju äldre barnet blir. PysSEL och skapande har stort fokus och blir mer avancerade ju högre upp i ålder barnen kommer. Många barn gillar också att samla på saker och att se över, byta och organisera sina samlingar.

**EXEMPEL
PÅ LEKSAKER**

Experiment-set
Sportutrustningar
Byggsatser
PysSEL och skapande
Pussel
Spel

LÄS MERA

För mycket leksaker

Nelson Anders och Nilsson Mattias *Det massiva barnrummet: Teoretiska och empiriska studier av leksaker* (2002)

Dauch Carly m.fl. *The influence of the number of toys in the environment on toddlers' play*. Infant Behavior and Development. Vol 50 2018

Giftfritt

<https://www.1177.se/barn--gravid/att-ta-hand-om-barn/barnsakerhet/barn-och-kemikalier/>

Säkerhet

<https://www.hallakonsument.se/produktsakerhet/leksaker>

Leksaker efter ålder

<https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/barn--gravid/savaxer-och-utvecklas-barn/lek-och-sagor/sa-utvecklas-barn-av-att-leka/>

